

BIULETYN INFORMACYJNY FUNDACJI GOŁĘBIE SERCE NR 2/2020 LUTY 2020

Spis treści:

1.	TESTAMENT SZCZEGÓLNY USTNY	2
2.	DOPUSZCZALNOŚĆ WYKREŚLENIA DANYCH JEDNEGO MAŁŻONKA Z DOWODU REJESTRACYJNEGO SAMOCHODU OBJĘTEGO MAŁŻEŃSKĄ WSPÓŁWŁASNOŚCIĄ MAJĄTKOWĄ.....	4
3.	TESTAMENT ALLOGRAFICZNY	6
4.	ZMIANA KODEKSU PRACY W ZAKRESIE POTWIERDZANIA UMOWY O PRACĘ	7
5.	TESTAMENT SZCZEGÓLNY - PODRÓŻNY	9
6.	UMOWA O DZIEŁO A KONTROLE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.....	10

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

1. TESTAMENT SZCZEGÓLNY USTNY

Zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego obok rozporządzenia testamentowego w formie zwykłej, tj. własnoręcznej, notarialnej, allograficznej, ustawodawca polski wprowadził także formy szczególne. Śród nich wyróżniamy testament ustny, podróżny oraz wojskowy. Już na wstępie warto wskazać zasadniczą różnicę pomiędzy testamentami zwykłymi a szczególnymi. Cechą charakterystyczną testamentów szczególnych jest szczególne ukształtowanie wymogów formalnych ich sporządzenia. Mogą one bowiem zostać sporządzone jedynie w ściśle określonych w ustawie, okolicznościach (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2000 r., I CKN 408/98).

TESTAMENT USTNY

Testament ustny zgodnie z art. 952 § 1 może zostać sporządzony w dwóch sytuacjach. Po pierwsze gdy zachodzi obawa rychłej śmierci spadkodawcy. Druga sytuacja zachodzi gdy wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Jak podkreśla się w orzecznictwie wyżej wymienione przesłanki są od siebie niezależnione a każda z tych okoliczności stanowi samodzielną (odrębną) przesłankę sporządzenia testamentu ustnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2012 r., I CSK 575/11).

Jeżeli zachodzą wyżej wymienione okoliczności spadkodawca może świadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Niezwykle istotna jest przesłanka rychłej śmierci w sytuacji gdy spadkodawca planuje popełnić samobójstwo. Wątpliwości wówczas budzi okoliczność czy osoba mająca zamiar targnięcia się na własne życie jest w obawie rychłej śmierci. Konsekwentnie przyjmuje się, że testament ustny sporządzony w warunkach zamiaru

samobójczego nie może być uznany za sporządzony w okolicznościach uzasadniających obawę rychłej śmierci (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2003 r., III CK 7/02, OSNC 2005). W judykaturze oraz w orzecznictwie podkreśla się iż przesłankę rychłej śmierci należy interpretować w sposób subiektywny. Przekonanie spadkodawcy o bliskości śmierci mogą uzasadniać różne przyczyny, jak stan zdrowia, podeszły wiek czy znalezienie się w sytuacji bezpośrednio zagrażającej życiu.

Następną przesłanką warunkującą sporządzenie testamentu ustnego jest szczególna okoliczność uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca zachowanie zwykłej formy testamentu. Wśród tych szczególnych okoliczności wyróżnia się klęski żywiołowe czy inne zdarzenia dezorganizujące życie zbiorowe. Ponadto, mogą to być okoliczności nierozzerwalnie związane z osobą spadkodawcy, na

przykład brak umiejętności pisania, brak możliwości udania się do notariusza z uwagi na wiek czy chorobę, nieważność testamentu allograficznego spowodowana złożeniem oświadczenia woli przed niewłaściwą osobą czy niezachowaniem obowiązujących przepisów.

Bezwzględną przesłanką testamentu ustnego jest jego ustne, werbalne wyrażenie w którym testator oświadcza wolę testowania oraz treść rozporządzeń. Wymóg ustności nie zostanie spełniony jeśli testator ustnie potwierdzi treści pisma sporządzonego przez inną osobę, nawet jeżeli po odczytaniu tego pisma przytaknie, że to, co mu odczytano, uznaje za swoją wolę (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1993 r., III CZP 24/92). Podkreślenia wymaga także fakt, iż osoby niemogące mówić także mogą sporządzić testament ustny. W takiej sytuacji za testament ustny uważa się wyrażenie woli przez testatora w sposób w którym zwykle się porozumiewał, za pomocą powszechnie przyjętych znaków czy gestów, na przykład języka migowego.

Warunkiem sporządzenia testamentu ustnego jest wyrażenie woli przez testatora w obecności trzech świadków. Cechy które musi spełniać świadek określone zostały w przepisach art. 956 i 957 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z ogólnie przyjętymi założeniami świadkiem jest podmiot do którego spadkodawca kieruje swoje oświadczenie i która jednocześnie takie oświadczenie przyjmuje. Świadkiem nie musi to być osoba specjalnie wezwana celem pełnienia roli świadka testamentu ustnego, decyzja o tym, czy dana osoba ma być świadkiem, zależy od woli testatora. Jednakże nie może być uznana za świadka osoba, która nie wyraziła zgody na pełnienie tej funkcji. Świadców musi być co najmniej trzech co nie wyłącza możliwości powołania także większej liczby osób. Jednakże nie może ich być mniej niż trzech. Wymogiem ważności testamentu jest złożenie oświadczenia w obecności minimalnej liczby świadków. Stąd też brak kwalifikacji po stronie pozostałych świadków, tzw. świadków nadliczbowych, nie wpływa na ważność testamentu ustnego. Z uwagi bowiem na brak tych kwalifikacji osoby te nie będą uważane za świadków.

STWIERDZENIE TREŚCI TESTAMENTU USTNEGO

Przepisy Kodeksu cywilnego przewidują dwa sposoby stwierdzenia treści testamentu ustnego. Po pierwsze gdy jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie. Z kolei drugi sposób zachodzi gdy treść testamentu ustnego nie została stwierdzona zgodnie z pierwszym sposobem. Wówczas można ją w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku stwierdzić przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem, (tzw. sądowy sposób stwierdzenia treści testamentu ustnego).

Z art. 952 § 2 Kodeksu cywilnego wynika, że pismo stwierdzające treść testamentu ustnego może być sporządzone przez jednego ze świadków albo przez osobę trzecią. Ustawodawca uregulował jedynie wymogi jakie musi spełniać świadek, pomina zaś kwestię osoby trzeciej. W judykaturze podkreśla się, iż osoba trzecia to osoba postronna, niezainteresowana treścią rozządzeń spadkodawcy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 r., I CSK 248/11). Pismo stwierdzające treść testamentu ustnego jest dokumentem prywatnym które potwierdza jedynie, iż

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

spadkodawca złożył oświadczenie określonej treści. Dopuszczalny jest w tym względzie dowód przeciwny wskazujący, iż oświadczenie takie nie zostało złożone przez spadkodawcę. Wątpliwości budzi problematyka stwierdzenia treści testamentu ustnego spisane go na kilku dokumentach. W doktrynie podkreśla się, iż przepis art. 952 § 2 i 3 Kodeksu cywilnego nie powoduje obowiązku stwierdzenia treści testamentu jedynie w jednym dokumencie. Zgodnie z powyższym treść takiego rozporządzenia może być ustalona w kilku dokumentach. Warunkiem jej skuteczności jest jedynie okoliczność aby wszystkie te dokumenty zostały sporządzone w terminie zakreślonym przez ustawę.

KONWERSJA

Konwersja w prawie cywilnym oznacza zastąpienie nieważnej czynności prawnej inną ważną czynnością prawną. W doktrynie i judykaturze w zasadzie bezsprzecznie dopuszczalna jest konwersja nieważnego testamentu alograficznego na ważny testament ustny. W szczególności orzecznictwo dopuszcza konwersję testamentu alograficznego, jeżeli jego nieważność została spowodowana mylnym wyobrażeniem testatora, że oświadcza swoją ostatnią wolę wobec osoby urzędowej uprawnionej do odebrania takiego oświadczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2000 r., V CKN 53/00). Nieważny testament alograficzny uznany za ważny testament ustny może jednak stracić moc zgodnie z art. 955 k.c. Bieg sześciomiesięcznego terminu ustalonego w tym przepisie rozpoczyna się od chwili ustania szczególnych okoliczności, które wywołały niemożność zachowania formy testamentu zwykłego, co w przypadku konwersji powoduje, że bieg tego terminu rozpoczyna się od chwili dowiedzenia się przez testatora o nieważności sporządzonego testamentu alograficznego.

2. DOPUSZCZALNOŚĆ WYKREŚLENIA DANYCH JEDNEGO MAŁŻONKA Z DOWODU REJESTRACYJNEGO SAMOCHODU OBJĘTEGO MAŁŻEŃSKĄ WSPÓŁWŁASNOŚCIĄ MAJĄTKOWĄ

Zgodnie z art. 35 ustawy z dnia z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, (dalej: k.r.o.) w czasie trwania wspólności ustawowej żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku wspólnego. Nie może również rozporządzać ani zobowiązywać się do rozporządzenia udziałem, który w razie ustania wspólności przypadnie mu w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku.

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

Zgodnie z powyższym przepisem niedopuszczalne byłoby przesunięcie między małżonkami własności pojazdu mechanicznego stanowiącego ich współwłasność małżeńską w taki sposób, iż należałby jedynie do jednego z nich. Gdyby jednak doszło do takiej sytuacji, organ administracji publicznej nie byłby uprawniony do wykreślenia z dowodu rejestracyjnego jednego z małżonków.

Jeżeli natomiast małżonkowie nie dokonują przesunięcia składnikiem majątkowym należącym do nich niepodzielnie, a złożą jedynie wniosek o wykreślenia danych jednego z nich z dowodu rejestracyjnego organ administracji jest uprawniony do dokonania takiej czynności. Jak wskazuje wyrok Wojewódzkiego Sądu

Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2012 roku, II SA/Bd 1290/11 w postępowaniu w sprawie rejestracji samochodu rola organu administracji publicznej zostaje ograniczona do dokonania wszechstronnej oceny, w oparciu o art. 7 i 77 Kodeksu postępowania administracyjnego, czy w świetle przedstawionych dowodów, osoba, która wniosła o dokonanie rejestracji jest właścicielem pojazdu i czy przedstawione dowody są wystarczające do pozytywnego rozpatrzenia sprawy. Zależnie od poczynionych ustaleń organ wydaje decyzję o zarejestrowaniu pojazdu albo też o odmowie jego zarejestrowania.

Jednocześnie należy podkreślić, iż wykreślenie z dowodu rejestracyjnego danych jednego z małżonków nie jest przejawem rozporządzenia majątkiem w rozumieniu art. 35 k.r.o. W takim wypadku samochód nadal pozostaje we wspólności majątkowej małżeńskiej i niepodzielnie należy do obojga małżonków. Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż w powołanym stanie faktycznym nie dochodzi do naruszenia przepisów prawa. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 29 października 2015 r. III SA/Kr 467/15 Dowód rejestracyjny nie stanowi dowodu własności pojazdu, ale jedynie stanowi dokument stwierdzający dopuszczenie do ruchu danego pojazdu. Dowodem własności pojazdu zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 22 lipca 2002 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów jest natomiast umowa przenosząca własność tak jak np. umowa sprzedaży lub faktura VAT stwierdzająca zawarcie umowy kupna - sprzedaży, przy czym - co należy podkreślić - umowę przenoszącą własność może skutecznie zawrzeć tylko ta osoba, której własność tego pojazdu służy.

Dodatkowo Wojewódzki Sąd Administracyjny podkreśla, że organy rejestrujące pojazdy nie są właściwe do ustalenie prawa własności samochodu, a ustalenie to należy wyłącznie do sądów powszechnych w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego i jedynie prawomocne orzeczenie sądu cywilnego może stanowić podstawę do zarejestrowania przedmiotowego pojazdu, zgodnie ze wskazanym wyżej § 4 ust. 1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 22 lipca 2002 r.

Mając na uwadze prezentowane przepisy prawa powszechnie obowiązującego oraz poglądy judykatury należy stwierdzić, iż w przypadku złożenia przez oboje małżonków wniosku o wykreślenia z dowodu rejestracyjnego danych jednego z nich, organ jest uprawniony do dokonania stosownego wykreślenia. Wykreślenie nie pozbawia wykreślonego małżonka prawa własności przedmiotowego pojazdu a tym samym nie narusza przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o niedopuszczalności, w trakcie trwającej wspólności majątkowej małżeńskiej, rozporządzania udziałem lub majątkiem wchodzącym w skład tej wspólności.

3. TESTAMENT ALLOGRAFICZNY

Polskie prawo przewiduje możliwość sporządzenia testamentów zwykłych w formie własnoręcznej, notarialnej bądź też allograficznej, który będzie przedmiotem niniejszego artykułu.

Regulacja dotycząca testamentu allograficznego zawarta została w art. 951 kodeksu cywilnego. Istotą testamentu alograficznego jest możliwość sporządzenia testamentu ustnego wobec funkcjonariusza publicznego w obecności świadków. Spadkodawca w obecności dwóch świadków oświadcza swą ostatnią wolę wobec funkcjonariusza publicznego tj. wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starosty, marszałka województwa, sekretarz powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego. Katalog podmiotów właściwych do przyjęcia oświadczenia od spadkodawcy jest katalogiem zamkniętym, podmioty wskazane w w/w regulacji nie mają możliwości cedowania uprawnień na inny podmiot niewymieniony w katalogu bądź też udzielać pełnomocnictwa do odebrania oświadczenia od spadkodawcy. Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż wielokrotnie dochodziło do zmian w katalogu podmiotów uprawnionych do odebrania oświadczenia od testatora w związku z czym niezwykle istotnym do określenia ważności testamentu allograficznego będzie zależne od daty sporządzenia protokołu.

Do osób przyjmujących oświadczenie od testatora zastosowanie mają regulacje zawarte w art. 956 i 957 k.p.c. dotyczące świadków testamentu. W przypadku naruszenia regulacji zawartych w w/w

przepisach skutkować to będzie nieważnością testamentu. Taki sam skutek następuje w przypadku kiedy funkcjonariusz publiczny nie będzie obecny przez cały przy składaniu oświadczenia woli przez spadkodawcę.

Należy podkreślić, iż oświadczenie woli musi mieć formę ustną, przepisy nie przewidują innej formy złożenia oświadczenia woli w przypadku testamentu alograficznego stąd też

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

wylączenia wskazane w §3 uniemożliwiający sporządzenie testamentu alograficznego osobom głuchym lub niemy.

Wymóg ustnego oświadczenia woli zostaje spełniony jedynie wówczas, gdy testator w całości sformułuje treść testamentu bez udziału osób trzecich. Składający oświadczenie może posługiwać się swoimi notatkami, dokumentami czy opiniami innych osób, na przykład adwokata. Jednakże sposób złożenia oświadczenia nie może budzić wątpliwości co do rzeczywistej woli testatora, oświadczenie powinno być złożone dobrowolnie i swobodnie.

Oświadczenie spadkodawcy spisywane jest w protokole opatrzonym datą jego sporządzenia co daje mu status dokumentu urzędowego zgodnie z regulacją zawartą w art. 244§1 k.p.c. Status dokumentu urzędowego utrudnia jego podważenie, gdyż podmiot zaprzeczający prawdziwość dokumentu urzędowego albo twierdzący, że zawarte w nim oświadczenia nie są zgodne z prawdą winna okoliczności te udowodnić.

W treści protokołu winni zostać wskazani świadkowie, treść oświadczenia testatora oraz data sporządzenia protokołu. Jednakowoż brak określenia daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu.

KONWERSJA TESTAMENTU ALOGRAFICZNEGO

W przypadku błędu co do osoby uprawnionej do odebrania oświadczenia od testatora tj. naruszenia przepisów o formie orzecznictwo przewiduje konwersję nieważnego testamentu alograficznego w ważny testament ustny. Mylne wyobrażenie testatora, iż oświadcza swoją wolę wobec osoby uprawnionej do przyjmowania takich oświadczeń może być uznana za okoliczność szczególną w skutek, której zachowanie zwykłej formy testamentu jest bardzo utrudnione lub niemożliwe. Celem uniknięcia nieważności testamentu dopuszczalna jest konwersja testamentu alograficznego i uznanie go za ważny testament ustny.

W przypadku braku możliwości dokonania konwersji Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej wobec osób, które miały uzyskać korzyści majątkowe na podstawie nieważnego testamentu alograficznego.

4. ZMIANA KODEKSU PRACY W ZAKRESIE POTWIERDZANIA UMOWY O PRACĘ

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Kodeksu pracy (Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141.), pracodawca i pracownik zawierają umowę o pracę w formie pisemnej. Forma ta nie jest jednak zastrzeżona pod rygorem nieważności. Jeżeli zatem umowa o pracę nie została zawarta z zachowaniem formy pisemnej, wówczas pracodawca powinien potwierdzić pracownikowi na piśmie ustalenia co do stron umowy, jej rodzaju i warunków. Obowiązek ten, w obecnym stanie prawnym, pracodawca

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

powinien zrealizować najpóźniej w dniu rozpoczęcia pracy przez pracownika. Normy te zawarte są w art. 29 § 2 k.p.

Ustawą z dnia 13 maja 2016 r. o zmianie ustawy- Kodeks pracy, brzmienie powyższego przepisu zostało zmienione. Postanowienia tej ustawy wejdą w życie z dniem 1 września 2016 r. Zgodnie bowiem z art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy- Kodeks pracy normie zawartej w art. 29 § 2 k.p., ze

skutkiem od 1 września 2016 r., nadano następującą treść: „Umowę o pracę zawiera się na piśmie. Jeżeli umowa o pracę nie została zawarta z zachowaniem formy pisemnej, pracodawca przed dopuszczeniem pracownika do pracy potwierdza pracownikowi na piśmie ustalenia co do stron umowy, rodzaju umowy oraz jej warunków.” Ustawodawca utrzymał ogólną zasadę, iż umowę o pracę zawiera się w formie pisemnej, nie zastrzegając tej formy pod rygorem nieważności. Wprowadzona zmiana oznacza jednak, iż po stronie pracodawcy zmieniono zakres

obowiązków dotyczących potwierdzania pracownikowi na piśmie ustaleń co do stron, rodzaju i warunków umowy o pracę. W wyniku poczynionej nowelizacji pracodawca będzie, ze skutkiem od dnia 1 września 2016 r., obowiązany dokonać czynności potwierdzających nie, jak obecnie - najpóźniej w dniu rozpoczęcia pracy przez pracownika- lecz jeszcze przed dopuszczeniem pracownika do pracy.

Zmiana tej normy oznacza zatem zwiększenie obowiązków pracodawcy wobec nowozatrudnionego pracownika. Za niedochowanie obowiązku, o którym mowa w art. 29 § 2 k.p., czyli nie potwierdzenie na piśmie zawartej z pracownikiem umowy o pracę przed dopuszczeniem go do pracy, przewidziano karę grzywny w kwocie od 1000 do 30 000 zł jako wykroczenie pracodawcy. Zmieniono zatem również brzmienie art. 281 pkt 2 k.p., dostosowując go do brzmienia znowelizowanego art. 29 § 2 k.p.

Warto nadmienić, iż obecnie pracodawca jest obowiązany zapoznać pracownika z treścią regulaminu pracy przed rozpoczęciem przez niego pracy. Omawiana ustawa nowelizująca Kodeks pracy określa, iż obowiązek ten pracodawca będzie musiał spełnić nie przed rozpoczęciem pracy, lecz przed dopuszczeniem do niej pracownika. Wynika to z art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 maja 2016 r., który zmienia brzmienie przepisu w art. 104 ze zn. 3 § 2 k.p. Zmiany dokonano także wobec obowiązków pracodawcy wobec pracownika młodocianego. Zgodnie z ustawą nowelizującą, 200 ze zn. 1 § 5 k.p. otrzymał brzmienie : „Pracodawca jest obowiązany zapoznać młodocianego z wykazem lekkich prac przed dopuszczeniem go do pracy”, podczas gdy obecnie pracodawca musi spełnić ten obowiązek przed rozpoczęciem pracy przez młodocianego pracownika.

Ratio legis omawianej nowelizacji jest przede wszystkim ograniczenie potencjalnej możliwości nadużycia prawa przez pracodawców. Obecnie obowiązujące przepisy otwierają bowiem drogę

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

pracodawcom, w razie kontroli organów prawa pracy, do podnoszenia wobec nich argumentów, iż dany pracownik, który w rzeczywistości wykonuje pracę nie będąc związanym z pracodawcą sformalizowanym stosunkiem pracy, w momencie dokonania kontroli jest pracownikiem nowozatrudnionym, wykonującym pracę pierwszy dzień. To z kolei prowadziłoby do podnoszenia wniosków przez pracodawców, iż pracownikowi do końca dnia zostanie potwierdzona umowa o pracę. Omawiana nowelizacja otwiera zatem szerszy zakres ochrony praw pracowników i równocześnie czyni bardziej efektywnymi działania np. Państwowej Inspekcji Pracy. Nowelizacja powoduje zatem zerwanie z opisaną praktyką, którą w języku potocznym zwykło określać się jako tzw. „syndrom pierwszej dniówki”.

5. TESTAMENT SZCZEGÓLNY - PODRÓŻNY

Zgodnie z tym co zostało wspomniane w poprzednich artykułach dotyczących kwestii dziedziczenia i poszczególnych testamentów, obok testamentów zwykłych ustawodawca w Kodeksie cywilnym wyróżnia także testamenty szczególne, tj. : ustny, podróżny oraz wojskowy. Testament ustny był już przedmiotem rozważań. W następnej kolejności warto rozważyć problematykę testamentu podróżnego.

Zgodnie z art. 953 Kodeksu cywilnego podczas podróży na polskim statku morskim lub powietrznym można sporządzić testament przed dowódcą statku lub jego zastępcą. Pojęcie polskiego statku morskiego określają art. 2 § 1 i art. 10 § 1 ustawy z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski, a polskiego statku powietrznego art. 2 pkt 1 i art. 31 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze. Statkiem morskim jest każde urządzenie pływające przeznaczone lub

używane do żeglugi morskiej (art. 2 § 1 k.m.) o polskiej przynależności, tj. statek stanowiący polską własność lub uważany za polską własność, jak też statek, który uzyskał polską przynależność na mocy przepisów szczególnych (art. 10 § 1 i 2 k.m.). Statkiem powietrznym jest urządzenie zdolne do unoszenia się w atmosferze na skutek oddziaływania powietrza innego niż oddziaływanie powietrza odbitego od podłoża (art. 2 pkt 1 pr. lot.), przy czym polskim państwowym statkiem powietrznym jest statek

używany przez Siły Zbrojne RP lub jednostki organizacyjne Straży Granicznej, Policji i Państwowej Straży Pożarnej (art. 2 pkt 2 pr. lot.). Polskim statkiem powietrznym jest także cywilny statek powietrzny wpisany do polskiego rejestru cywilnych statków powietrznych (art. 31 ust. 1 pkt 1 pr. lot.).

Wymogiem niezbędnym a tym samym warunkującym dopuszczalność sporządzenia testamentu podróznego jest przebywanie przez testatora w podróży. Nie muszą być przy tym spełnione inne wymagania jak, np. obawa rychłej śmierci lub niemożność skorzystania z innej (zwyczajnej) formy testamentu. Ustawa nie definiuje jak należy definiować podróż, jednakże przyjmuje się w doktrynie, że uprawnienie do sporządzenia testamentu podróznego przysługuje od chwili jej rozpoczęcia, tj. wejścia na pokład do czasu jej ukończenia- opuszczenia pokładu.

Najważniejszą przesłanką sporządzenia testamentu podróznego jest złożenie oświadczenia woli dowódcy statku lub jego zastępcy w obecności dwóch świadków. Tak wyrażone oświadczenie woli testatora spisuje odpowiednio dowódca statku lub jego zastępca. Wykonany w ten sposób dokument powinien być opatrzony datą spisania ostatniej woli. Ponadto powinno być odczytane spadkodawcy w obecności świadków, a następnie pismo to podpisują spadkodawca, świadkowie oraz dowódca statku lub jego zastępca w zależności od tego komu takie oświadczenie woli zostało złożone. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż warunkiem koniecznym ważności tak oświadczonej ostatniej woli jest jego sporządzenie przez osobę której został on złożony. Jeśli zdarzyłoby się że oświadczenie testatora sporządziła by osoba trzecia (nawet świadek) wówczas takie rozrządzenie nie będzie uznawane jako testament podróży.

Kontynuując należy wskazać, iż w sytuacji gdy nie jest możliwe skorzystanie przez testatora z formy testamentu podróznego (np. nie ma dowódcy statku lub jego zastępcy lub jeśli nie mogą sporządzić stosownego dokumentu) testator ma możliwość skorzystania z formy testamentu ustnego. Jednakże należy wówczas pamiętać, iż warunkiem jego ważności jest obawa rychłej śmierci lub niemożność skorzystania z innej zwyczajnej formy sporządzenia testamentu.

6. UMOWA O DZIEŁO A KONTROLE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Niniejszy artykuł traktuje o umowach cywilnoprawnych a w szczególności odnosi się do umowy o dzieło, umowy zlecenia oraz umowy o świadczenie usług w kontekście licznych kontroli przeprowadzanych przez inspektorów kontroli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Analizę tematu należy rozpocząć od scharakteryzowania umowy o dzieło. Jest to umowa konsensualna, wzajemna, dwustronnie zobowiązująca i odpłatna uregulowana na gruncie kodeksu cywilnego na podstawie, której przyjmujący zamawiający zobowiązuje się do wykonania określonego dzieła a zamawiający zobowiązuje się do wypłaty wynagrodzenia. Cechą charakterystyczną tej umowy jest fakt, iż działania podejmowane przez przyjmującego mają zmierzać do osiągnięcia materialnego lub niematerialnego efektu. W związku z powyższym, oczywistym jest, iż umowa o dzieło jest umową rezultatu. Cechą konstytutywną dzieła jest samoistność rezultatu, która wyraża się przez niezależność powstałego rezultatu od dalszego działania twórcy oraz od osoby twórcy. Jednocześnie, w wypadku umowy o dzieło bez znaczenia pozostaje rodzaj i intensywność świadczonej w tym celu pracy i staranności, przy czym wykonanie

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

dzieła zwykle wymaga określonych kwalifikacji, umiejętności i środków (zob. III AUa 629/13 SA w Szczecinie).

Z kolei umowa zlecenia umowa zlecenia lub umowa o świadczenie usług uregulowane w przepisach kodeksu cywilnego są umowami starannego działania. W tym przypadku przyjmujący zlecenie,

zwany Zleceniobiorcą zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie, czyli Zleceniodawcy.

Jak powszechnie wiadomo na gruncie prawa polskiego obowiązuje zasada swobody umów zgodnie, z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jednakowoż

swoboda jak wynika z treści powołanej regulacji doznaje ograniczeń i nie może zmierzać do obejścia prawa. Należy pamiętać, iż o prawdziwym charakterze umowy decyduje nie jej nazwa lecz postanowienia umowy. Odnosi się to do kontroli umów przeprowadzanych przez inspektorów kontroli ZUS na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2015 r. poz. 121), ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2013 r. poz. 672 z późn. zm.), ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2013 r. poz. 267 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek (Dz. U. z 1998 r. Nr 164 poz. 1165). JEJ celem jest ocena rzetelności i prawidłowości wywiązywania się z obowiązków nałożonych na płatników składek przez w/w ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych.

Na skutek kontroli doszło do licznych zmian kwalifikacji zawieranych umów. Mianowicie wykryto liczne przypadki kiedy zawarta umowa nazwana umową o dzieło w rzeczywistości nie miała charakteru umowy o dzieło lecz np. umowy zlecenia, która w przeciwieństwie do umowy o dzieło zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 art. 12 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi tytuł do ubezpieczeń społecznych. W takim przypadku organ rentowny wydając stosowną decyzję zobowiązuje płatnika składek do uiszczenia zaległych należności wraz z odsetkami. Wobec powyższego należy podkreślić, iż nawet zamiar zawarcia umowy o dzieło, a także świadome podpisanie takiej umowy nie mogą nadać cywilnoprawnego charakteru zatrudnieniu zainicjowanemu taką umową, jeśli wykazuje ono w przeważającym stopniu cechy innego typu stosunku prawnego np. umowy o świadczenie usług.(zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 stycznia 2014 roku, sygn. akt: III AUa 629/13).

Kwestią problematyczną jest to jakimi kryteriami podczas analizy umów kierują się inspektorzy kontroli. Dokonując analizy przepisów kodeksu cywilnego odnoszących się do powołanych wcześniej umów wstępnie można by przyjąć, iż umowy te łatwo dają się odróżnić jednakże w

praktyce może to powodować pewne trudności. W tym miejscu należy odwołać się do dorobku orzecznictwa w tym zakresie co pozwoli na poprawne zakwalifikowanie umów, mianowicie zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białym Stoku sygn. akt: III AUa 244/13 dla oceny charakteru umowy i przeprowadzenia linii demarkacyjnej między umową o dzieło a umową zlecenia istotny jest zakres zobowiązania i odpowiedzialności. W odróżnieniu od umowy o dzieło przyjmującej zamówienie w umowie zlecenia (świadczenia usług) nie bierze na siebie ryzyka pomyślnego wyniku spełnianej czynności. Jego odpowiedzialność za właściwe wykonanie umowy oparta jest na zasadzie starannego działania (art. 355 § 1 k.c.), podczas gdy odpowiedzialność strony przyjmującej zamówienie w umowie o dzieło niewątpliwie jest odpowiedzialnością za rezultat. Następnie zgodnie z Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 16 grudnia 2014 roku, sygn. akt III AUa 306/14 umowa o dzieło zakłada swobodę i samodzielność w wykonywaniu dzieła, a jednocześnie nietrwałość stosunku prawnego, gdyż wykonanie dzieła ma charakter jednorazowy i jest terminem wykonania oraz cechą charakterystyczną dla umowy o dzieło jest to, że nie polega ona na wykonywaniu prostych i powtarzalnych czynności.

Wykonanie dzieła najczęściej przybiera postać wytworzenia rzeczy, czy też dokonania zmian w rzeczy już istniejącej (naprawienie, przerobienie, uzupełnienie). Tego rodzaju postaci dzieła są rezultatami materialnymi umowy zawartej między stronami. Poza rezultatami materialnymi istnieją także rezultaty niematerialne, które mogą, ale nie muszą, być ucieleśnione w jakimkolwiek przedmiocie materialnym (rzeczy). Pomijając wątpliwości odnośnie do uznawania za dzieło rezultatów niematerialnych nieucieleśnionych w rzeczy wskazać należy, że takim rezultatem nieucieleśnionym w rzeczy nie może być czynność, a jedynie wynik tej czynności. Dzieło musi bowiem istnieć w postaci postrzegalnej, pozwalającej nie tylko odróżnić je od innych przedmiotów, ale i uchwycić istotę osiągniętego rezultatu(zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 czerwca 2014 r. sygn. akt: III AUa 1991/13). Nadto w przypadku realizacji umowy o dzieło istnieje możliwość poddania umówionego rezultatu sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 stycznia 2006 roku, sygn. akt III AUa 1700/05)

Reasumując zgodnie z orzecznictwem sądów umową o dzieło nie będzie np. wykonanie tłumaczenia z języka obcego, opieka nad dziećmi, strzyżenie trawnika, nauka pływania, kurs nauki jazdy, prowadzenie zajęć sportowych i treningów, sprzątanie itd.

GOŁĘBIE SERCE

POMOC PRAWNA

O FUNDACJI

Fundacja Gołębie Serce powstała, aby nieść pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Jest organizacją pozarządową, nie prowadzącą działalności gospodarczej. Pomagamy osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej. Wsparcie niesione przez Fundację zmierza do zaspokojenia niezbędnych potrzeb społecznych i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka, w szczególności dla osób społecznie marginalizowanych, których prawa i wolności są naruszane.

WSPARCIE OBYWATELSKIE

Fundacja powstała z myślą o najbardziej potrzebujących. Od lat pomaga poprzez udzielanie nieodpłatnych porad prawnych, zapewniani zastępstwa procesowego, organizowanie zbiórek żywności oraz innego rodzaju wsparcia. Od początku działalności, z naszej pomocy skorzystały setki osób w beznadziejnej sytuacji życiowej.

DOŚWIADCZENIE

Prawnicy działający na rzecz Fundacji posiadają doświadczenie w świadczeniu pomocy dla potrzebujących w ramach usług świadczonych na rzecz podmiotów publicznych, w tym powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz ośrodków pomocy społecznej oraz towarzystw pomocy.

POMAGAMY

Zapraszamy do kontaktu wszystkie osoby zainteresowane pomocą. Nie odmawiamy nikomu. Nasi prawnicy pracujący Pro bono poinformują o obowiązującym stanie prawnym, doradzą jakie kroki w danej sytuacji byłby najodpowiedniejsze, sporządzą projekt pism procesowych.

RZĄDOWY PROGRAM

Niezmiernie miło nam poinformować, że prawnicy działający w ramach Fundacji udzielają również porad prawnych w ramach rządowego programu Nieodpłatnych Porad Prawnych i Edukacji Prawnej. Prawnicy świadczą porady w punktach sieci w całej Polsce.

Biuletyn wydawany przez Fundację Gołębie Serce w ramach realizacji zadania wynikającego z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej.